

30 януари – Духът на романтизма- кларинет и пиано

Третата фестивална вечер предложи на слушателите три крупни произведения за кларинет и пиано, обединени под надслова „Духът на романтизма“. Стремешът да се оформи разнообразна, интересна и същевременно стилна програма на този форум е причината да се подберат различни като състав ансамбли, които представят по-рядко свирени произведения.

Поканата към човекът-кларинет в България – Росен Идеалов и неговата млада и просперираща партньорка Надежда Цанова е едно прекрасно решение за всеки фестивал, който търси качествени изпълнители и интригуващи програми. Росен Идеалов е инструменталист, който има огромен репертоар. Той успешно съчетава големите ансамбли със соловите изяви, авангардните творби с романтико-класически и е чест гост на реномирани наши и чуждестренни сцени. Същевременно е търсен и любим педагог на десетки млади хора в НМУ и НМА, на които раздава енергия, талант и знания. А неговите познания са като че ли безгранични. Идеалов търси нарочно по-сложните предизвикателства пред себе си като изпълнител и пред възпитаниците си като педагог. В резултат на това се появяват нечувани и непознати до момента творби с прекрасни качества, които Росен Идеалов е издирил и изсвирил дарявайки на публиката най-съкровено от дълбоката си душевност.

А българските композитори? Колко от тях трябва да са му благодарни, че са намерили в негово лице вълшебен майстор на звука, който неспирно работи и търси най-адекватната интерпретация. Над 100 са творбите, посветени на този наистина уникален наш музикант, който не спира активната си концертна дейност и винаги ще ни радва чрез добре подбраните си концертни проекти.

Изключително взискателен към клавирните си партньори, Росен Идеалов работи от известно време с Надежда Цанова. Младата българска пианистка има интересна биография. Не е завършила Музикално училище, а пиано се обучава при известната педагожка Елена Юлиянова в Казанлък. Висшето си образование завършва в НМА при също така емблематично име- проф. Стела Димитрова-Майсторова. Следват майсторски класове из цяла Европа, концертна диплома в Scuola Cantorum в Париж. Всичко това

на фона на неспирна концертна активност през изминалите година главно в чужбина (Португалия, Украйна, Унгария, Австрия и др.), а в последните години- у нас.

Следвайки традицията си, Росен Идеалов представи на заинтригуваната пазарджишка публика една сериозна програма в духа на романтизма.

Карл Мария фон Вебер е един от първите романтични композитори. Живее не особено дълго, а сред наследството му остават опери (най-известните са „Оберон“ , „Еврианта“ и „Вълшебният срелец), камерни произведения (главно за пиано)- 4 сонати, салонни пиеси, като най-ярките от които са „Покана за танц“ и „Брилятно рондо“.

Важен момент от творчеството на ранния немски романтик е обръщането му към изразителната сила на духовите инструменти и най-вече – еманципирането на кларинета като основен и неизменен участник в романтичния оркестър и камерен ансамбъл. Двата му концерта за кларинет и оркестър са сред неоспоримите му шедеври, творби без които кларинетния репертоар е немислим.

Немислим е и без Град дуо концертант, където Вебер подлага пианото и кларинета на благородно състезание. Не само в техническо отношение, но и като изразителност, драматургично развитие, темброво разнообразие, тази пиеса бляскаво разкрива възможностите на двата инструмента.

Бляскав професионалист, Вебер използва целия арсенал на композиционни средства в тази форма, която търси кулминацията в последната част. В първата, композиторът търси „бягащи“ канонически имитации в двата инструмента, които наслагват осминово движение. На развълнуваната първа част, Вебер противопоставя съсредоточена и мъдра бавна част, в която красивата мелодия в кларинета „търси“ своята най-интересна хармонизация. Преминавайки през различни тонални сфери, Вебер изгражда „горското тайнство“, сякаш наблюдаваме картини на Каспар Давид, обвити в красиво „съзвездие“ от звуци. Третата част е тържество на виртуозния арсенал на двата инструмента. Танцувалният ритъм допълва салонната грациозност, в която са прибавени контрастно съпоставени гамовидни пасажи в двата инструмента, които активно изграждат възторжената кода на цялото произведение.

Репертоарна творба на Росен Идеалов, той постигна заедно с младата Цанова високо ниво на изпълнителска адекватност. Всички детайли бяха „изпипани“ в подробности, музиката вървеше леко и непринудено, с естествена емоционална топлина, която се излъчваше от всеки достигнат тон.

За мен, а и за по-голямата част от многобройната публика изненадата дойде от Соната „Ундина“ от Карл Райнеке. Живелият почти век представител на немската романтична школа, пианист-съвременник на всички по-значими композитори на 19 век, Райнеке не се стреми да се конкурира с най-яркото композиторско присъствие. Въпреки, че много черти напомнят интонационния мир на Йоханес Брамс, а дългите линии търсят максимална свързаност по подобие на късния романтизъм, музиката на Райнеке не достига нивото на своите съвременници. Написал е клавирни сонати, редица клавирни пиеси в много жанрове, включително и каденци към Бетовенови концерти. Музиката му е професионално подредена, а сонатата „Ундина“ определено е едно от върховете му постижения.

Тя има програмно заглавие с фиксирано сюжетно развитие, прекрасно разказано от Росен Идеалов. Това беше още по-необходимо, защото наистина редица музикални елементи бяха свързани с вътрешния изобразителен мир, криещ се в образната мисъл на автора. Така подготвена, публиката възприе 4-те части на творбата истински развълнувана от предстоящия миниспектакъл.

Не бих преуваличил, ако кажа, че и двамата изпълнители се сляха в ансамблово единство, което беше напълно противоположно на това, което усетихме във Вебер. При него, младата Цанова опитваше да имитира кларинета с по-заоблен и изпят звук. При Райнеке- точно обратното. Тя контрастираше с ударната същност на своя инструмент дългия звук на духовия инструмент там, където това се изискваше (2 част- Интермецо, някои поредици от технически сложните пасажи в първата част), от което ансамбълът не само не загуби, но и постигна забележителна релефност на всеки подреден във вертикална проекция звук. Сонатата постигна почти импресионистичен колорит (особено последната част), а двамата инструменталисти се допълваха освен в звуково и в емоционално настроение.

След кратка пауза, Идеалов и Цанова ни пренесоха в невероятно сложния, но същевременно примамлив свят на Брамсовата лирика.

Написани в края на творческия и жизнен път на композитора, двете сонати за пиано и кларинет са сред любимите му шедьоври. Това е период на значими камерни творби- Трио оп.114, сонатите за пиано и цигулка. И всички те съдържат трудната за описание със слово Брамсова носталгия, едно една доловимо чувство на тъга, която се разтила по плоскостта на дългата линия на мисълта на този майстор на панорамната философска мисъл.

Съществуващи и за виола, двете сонати са различни като характер и развитие. Минорният характер на първата е подчертан, като на много места прелива в драматичен сблъсък, който обаче остава по Брамсовски напълно балансиран. Бавната част е своеобразен остров на спокойствие и красота, прозрачно оформени мелодични линии, на фона на сложни, но въздействащи хармонии. Скерцото очарова с танцувалния си подем, който ненатрапчиво, но категорично подема хода на двата инструмента и излива на един дъх носталгичната нега. А финалът- той обобщава и по класически строгата форма и прекрасните метаморфози между отделните дялове и финалната кулминационна линия.

Чухме една издържана в най-добрите традиции интерпретация, съдържана в емоционална отношение, без стремеж за големи звукови проекции. Идеалов и Цанова разположиха своя звуков арсенал в камерни плоскости, в търсене на интимното, по-трудно доловимото. Кореспондираха помежду си със спокойствието и лекотата на оформените вече ансамбъл, който музицира с постигната не само на думи, но и със сърцето интерпретационно мисъл.

Времето, в което живеем за съжаление ни отдалечава все повече от истинското общуване с живото изкуство. Дълбоко се надявам тези времена да отминат, защото концерти като този ни напомнят за пореден път, че мисията на големите музиканти е когато създават своя качествен продукт за хората. Тези които пълнят залите с въодушевление и радост от срещата с непреходното.

РОСТИСЛАВ ЙОВЧЕВ